

דפים כג — כד

ג. א. האם יש אופנים שבעל דין נאמן לפסול עדיו של בעל דינו?
ב. האם נאמן אדם להעיד פסול על דיין שברר בעל דינו?

א. לדברי ר' אלעזר, אם בא בעל דין ואחר עמו בקריאת ערער על כשרות העדים שהביא בעל דין שכנגדו, ואומרים שהם ממשפחה פסולה לעדות כגון משפחת עבד — לרבי מאיר נאמנים לפסול, ולחכמים אינם נאמנים מפני שהבע"ד נוגע בעדותו. ואפילו לר"מ, כאשר מעיד לפסול את העד משום גולנות [ולא מעיד על המשפחה] — אינו נאמן.

לרב דימי בשם ר' יוחנן — לר"מ נאמן בעל דין [כשאחר עמו] לפסול את העדים כאשר בע"ד שכנגדו טוען שיש עמו כת עדים נוספת, כי אז שוב אינו 'נוגע'. (לפירוש אחד (וכן נקט ר"ת), מפני שצריך הלה לברר דבריו ולהביא שתי הכתות, ואם כן אין נפקותא בפסלותם של כת אחת. ורש"י נקט לעיקר שלר"מ אין צריך לברר ודיו בכת אחת, הלכך יכול הלה לפסול כת אחת. ואפילו נמצאת אחר כך הכת האחרת פסולה, כבר נתקבלה בכשרות עדות זו). ולחכמים — לעולם אינו נאמן.

לרבינן בשם ר' יוחנן — מחלוקת ר"מ וחכמים כשיש כת עדים נוספת לשכנגדו וכו"ל, ובאופן שפסל גם דייניו של זה ונמצאו פסולים כמו שאמר, לכך האמינו ר"מ על פסול העדים מתוך משום סברת 'מגו'. הלכה כחכמים שאין בע"ד נאמן לפסול העדים שכנגדו (חו"מ יג, ד).

ב. דייני המומחה לרבים, אין בכחו של בעל דין לפוסלו. אבל בכגון ערכאות שבסוריא שאינם בקיאים — לדברי רבי מאיר יכול לפוסלו, כלומר לא אדון לפניו. וחכמים אומרים: אין יכול לפוסלו ללא הבאת ראיה שהוא קרוב או פסול.

לדברי רבינן בשם רבי יוחנן, כאשר פסל בעל הדין גם את העדים שכנגדו ונאמנו דבריו בראיה, לרבי מאיר נאמן כמו כן לפסול הדיינים משום 'מגו', כאמור.

דף כד

נא. א. בעל דין שאמר 'נאמן עלי אבא / אביך' כדיין — האם ומתי יכול לחזור בו מדבריו?
ב. מי שהיה חייב לחברו שבועה בבית דין ואמר לו השבע לי בחיי ראשך והיפטר, או הישבע ואתן לך כל מה שתטען — האם יכול לחזור בו מדבריו אלו?

א. בעל דין שאמר לשכנגדו 'נאמן עלי אבא / אביך' כדיין; 'נאמנים עלי שלשה רועי בקר' — לדברי רבי מאיר יכול לחזור בו וחכמים אומרים אינו יכול. ונחלקו אמוראים באיזה אופן מדובר; — לדברי שמואל מחלוקתם אמורה כשהתובע קיבל על עצמו להאמינם, ולמחול תביעתו לפי דבריהם, אבל כשהנתבע האמינם ('אתן לך') — דברי הכל יכול לחזור בו, כי כל עוד הממון בידו, אין כח ביד התובע להוציא אלא בדיינים כשרים.

ולדברי רבי יוחנן (וכן שלח רנב"י לרב אשי), מחלוקתם בנתבע. נסתפקו בגמרא לרבי יוחנן, האם רק באופן זה נחלקו או בין בזה בין בתובע. וכן היא דעת רבא בפירוש מחלוקתם.

עוד נחלקו אמוראים, מתי בא לחזור בו מדבריו — לריש לקיש מדובר לפני גמר דין, אבל לאחר גמ"ד דברי הכל אין יכול לחזור. ולרבי יוחנן ורבא — לאחר גמר דין מחלוקת, אבל לפני גמ"ד יכול לחזור אפילו לחכמים.

וכן פסק הלכה רב נחמן בר יעקב וכחכמים, שלאחר גמר דין אינו חוזר וקודם גמ"ד חוזר (וכן הלכה. חו"מ כג, א).

ואם קנו מידו — גם קודם גמר דין אינו חוזר, שאין אחר קנין כלום. לפירוש התוס' בדברי רב דימי [דלא כרש"י], אם קיבל עליו דיין פסול להאמינו כשלשה דיינים — אף לחכמים יכול לחזור בו, מפני שיש כאן תרתי לריעותא. וכן פסק הרמ"א. ואולם בשו"ע חולק.

ב. היה חייב לחברו שבועה ואמר לו 'דור לי (כלומר השבע) בחיי ראשך' — רבי מאיר אומר: יכול לחזור בו. וחכמים אומרים: אין יכול לחזור בו. גם כאן תלוי הדבר במחלוקת האמוראים, האם מדובר באותם הנשבעים ונפטרים או בנשבעים ונוטלים, כלומר בתובע או בנתבע.

גב. המשחקים בקוביא על מעות, וכיצא בהם — האם כשרים לעדות ולדין או פסולים? האם יש במשחק בקוביא משום 'אסמכתא' שאינה קונה?

המשחק בקוביא [לאו דוקא בפספסים קבועים, אלא אפילו בקליפי אגוזים ורימונים שאינם עשויים לכך ואקראי בעלמא] — פסול לעדות ולדון. אמר רבי יהודה: אימתי, בזמן שאין לו אומנות אלא הוא (שהואיל ואינו עוסק בישובו של עולם, אינו בקי בטיב דינים ואינו ירא חטא. וגם מזלול בממון הזולת לפי שאינו טורח בממון. עפ"י רש"י ועוד). אבל יש לו אומנות שלא הוא — כשר.

לדברי רמי בר חמא, לתנא קמא פסול אפילו יש לו אומנות אחרת, משום שאסמכתא היא ואינה קונה, והרי בידו ממון של אחרים. ורב ששת חולק ואומר שאין מחלוקת בדבר, וכדברי רבי יהושע בן לוי: כל מקום שאמר רבי יהודה 'אימתי' אינו אלא לפרש.

לרב ששת, אין משחק בקוביא בגדר אסמכתא שאינה קונה (אם משום שאין הדבר בידו כלל, וגמר ומקנה (רש"י ור"י), או בגלל שיש לכל אחד אפשרות ריח, לכך גמר ומקנה (רבנו תם). אך דוקא כאשר מעות המשחקים מונחים על הדף, אבל אם משחקים באמנה — לדברי הכל אסמכתא גמורה היא ואין קנין מועיל בה (תוס'). ועתורא"ש דעה אחרת. וכן כתב המחנ"א (וכיה לה) בדעת הרא"ש שאף באמנה אינה אסמכתא, אלא שצריך מעשה קנין, ואם קיבל המעות קנה). מלבד לדעת רבי טרפון (כדברי רבי יהודה בשמו) שאינו קונה בכל אופן (ופסול מדרבנן. ערש"י ותוס' שבועות לא. ר"ן; מחנ"א גזילה כה).

כדין משחק בקוביא כך דינם של שאר הימורים, כגון אם תקדמך יונך ליוני אתן לך כך וכך, ואין חילוק לענין אסמכתא בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת יונו.

א. להלכה נפסק ברמב"ם (עדות י, ד) ובשו"ע (חו"מ לד, טז) שאין נפסל לעדות אלא כאשר אין לו אומנות אחרת.

ב. הולך בטל שאינו משחק בקוביא ואינו עוסק בישובו של עולם [ויש לו ממון ממקום אחר] — יש אומרים שלרש"י פסול לעדות, מפני שאינו מכיר בצער הבריות, ולהרמב"ם כשר (ע' בפוסקים חו"מ לד, יז).

עוד בדיני אסמכתא — ע' בב"מ סו וב"ב קסח.

דף כה

נג. א. האם הלווה ברבית כשר לעדות?

ב. עד המעיד על פלוני שהלווה לו (= לעד) ברבית — האם מצטרף עם אחר לפסלו לעדות?
ג. מלוי ברבית — כיצד דרך חזרתם להתכשר לעדות ולדין?

א. אמר רבא: לזה ברבית — פסול לעדות. וכן שנו בברייתא.

א. יש אומרים שאינו פסול מן התורה (נמו"י). וי"א שאף המלוה אינו נפסל מהתורה אפילו ברבית קצוצה, כי אין נראה לו איסור מפני שנתן לו חברו מדעתו (עתוס). והרמב"ם פסק שברבית קצוצה פסולים שניהם מהתורה. וכן נפסק בשו"ע (ח"מ לד, י).

ב. נחלקו הפוסקים באבק רבית — האם הלווה נפסל לעדות (ע' חו"מ שם. רש"י פרש בדברי רבא רבית דאורייתא, ואפשר שפרש כן בדוקא, לומר שבדרבנן לא נפסל. ואולם התוס' צדדו להעמיד משנתנו ברבית שאינה קצוצה, ומשמע מסתמא דעל זה קאי רבא).

ג. לדעת רלב"ח אין הלווה עובר בלאו בשעת ההלוואה אלא בשעת נתינת הרבית (ע' משל"מ מלוה ד; קה"י כתובות לו). ולפי"ז נראה לכאורה שלא נפסל לעדות אלא כשנתן הרבית.

ב. רבא הורה במעשה שבא לפניו, על מי שהעיד עליו אחד שהלווה לו (= לעד) ברבית, ועד נוסף עמו — פסול, ואע"פ שלפי עדות העד הריהו 'רשע' ופסול להעיד — אינו נאמן כלפי עצמו, ד'פלגינן דיבורא'. [ורב יוסף (ט) חלק, ואין הלכה כמותו].

נחלקו הפוסקים כאשר אומר שכבר נתן את הרבית — האם נאמן, או שמא עתה הוא 'נוגע', כי רוצה את כספו בחזרה, ואינו נאמן.

ג. אימתי חזרתם של מלוי ברבית — משיקרעו את שטריהם ויחזרו בהם חזרה גמורה — שאפילו לנכרי לא ילוו ברבית.

נד. א. טבח שהיו טריפות יוצאות מתחת ידו — מהי תקנתו לשוב ולהתכשר?

ב. משחקים בקוביא, מפריחי יונים וסוחרי שביעית — מה תקנתם להתכשר לעדות ולדין?

א. אמר רב אידי בר אבין: החשוד על הטרפות, אין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירים אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב או שיוציא טריפה, בדבר חשוב, משלו [אבל במקומו — חוששים להערמה]. וכן הורה רבא אודות טבח שנמצאו טרפות יוצאות מתחת ידו, שאין לו תקנה לשוב לתפקידו ולהתכשר במה שראינוהו מנוול עצמו לעשות תשובה — אלא באופן הנזכר.

ב. משחקי קוביא — משישברו פספסיהם ויחזרו בהם חזרה גמורה, שאפילו בחנם לא ישחקו. וה"ה במפריחי יונים כעין משחק בקוביא — אם תקדמך יונך ליון'. ומפריחי היונים הגורמים למשיכת יונים משובכי אחרים — משישברו את פגמיהם (= הלוחות שמכים בהם לזרזן) ויבדלו מעסק זה אפילו במדבר שאין שם יונות של ישוב.

סוחרי שביעית — משתגיע שביעית אחת ויבדלו. וא"ר נחמיה: לא חזרת דברים אמרו אלא חזרת ממון — שיפזרו פירות גינותיהם (או שוויים. ע' במפרשים) לעניים.